

EDWARD THOMAS MORTY

Dva viktoriánští autoři (úryvky ze studie)

překlad Adam Krupička

1. TVOŘENÍ JAKO PROCES

01 *V jednom nedatovaném dopise si spisovatel Blow jednou sám položil otázku, proč píše. Popisoval to s rozpaky a zdá se, že nemohl dlouho najít hledaná slova. Nakonec by se to dalo shrnout jako něco v tom smyslu: já jednoduše musím psát.*

Bounce byla jiná, k tvorbě ji přiváděly konkrétní zážitky. Dodnes existuje celý katalog reálných mužů a žen, které chtěla a pravděpodobně i ztvárnila ve svých prózách. Vše nasvědčuje tomu, že chtěla mít tyto – podle ní – pozoruhodné osobnosti, jež ovlivnily její osud, zachycené na papíře. O jejím náboženském cítění se vedou vášnivé spory, ovšem většina badatelů se shoduje na tom, že se k naději na setkání s blízkými po smrti stavěla velmi skepticky.

Oba dva však svým psaním zanechali významné svědectví o době, v níž žili. Počátek 19. století ve Velké Británii dokumentují stovky písemností osobní povahy i původní literární díla. Postava privilegovaného a uznávaného autora na jedné straně a opomíjené autorky, která většinu svých dní prožila kdesi na dělnickém předměstí, na straně druhé by se mohly stát symbolem oné tak protikladné epochy.

02 *Slečna Bounce nikdy o svém psaní neuvažovala jako o něčem, co zasluhuje úvahu. Jednoduše našla volný list a mlčky kladla řádek za řádkem. V tomto ohledu zůstává pro literární badatele její osobnost stále stejně záhadnou.*

Jonathan Blow v době, kdy stanul na vrcholu své popularity, začal shromažďovat úryvky sentencí a poznámky, jimiž dával najevo, že vnímá svou úlohu umělce.

03 *Přemítání spisovatelky Bounce se soustřeďovalo nejspíše pouze na přítomnost, co jí obklopovala, v ní hledala svoje pravdy. V tvorbě žádná vysvětlení nehledala. „Možnost psát,“ svěřila se kdysi svému deníku, „je jako obklad přiložený na mé čelo. Bolest sice nepříjde, ale je tu alespoň ten pocit okamžité úlevy.“ Psala, aby zapomněla, ona nehledala odpovědi.*

Jakkoliv se to může zdát paradoxní, hlubší prožitky si odnesl ze své tvůrčí činnosti umělecký řemeslník Blow. Několik let před jeho smrtí vysmíval se jeho literární kariéře jeden člen Horní sněmovny. Blow tehdy povstal ze svého místa a prostě pravil: „Mé otázky napsané kdysi, mi dávají odpověď i na vaše dnešní námitky.“ A znovu se posadil, to tehdy nikdo nečekal, protože onen výpad proti jeho talentu byl skutečně nevybíravý. Dalo by se říct, že skrze své psaní dospěl k jakémusi nadhledu, k jistému druhu názorového stoicismu.

04 *Literární tvorba Sira Jonathana Blow vzbuzovala pozornost spisovatelových současníků. Londýnské deníky a literární časopisy věnovaly pozornost každé jeho povídce i básni. A pohádková alegorie **Gareth a Dauphin** se dostala do rukou kritiků v Německu, Francii, dokonce i Rusku. Velice oblíbená byla rovněž ve Skandinávii. Tím bylo však nadšení pro „lorda z Hellikonu“, jak jej překřtil Keats, vyčerpáno až do dnešních dnů.*

*Naproti tomu život kdysi zcela neznámé anglické spisovatelky Elisabeth Bounce byl podroben moderní literárně-historické analýze velmi podrobně. Dílo, jež nejvíce ovlivnilo vývoj světové prózy a vyvolalo asi největší čtenářský ohlas – próza **Pericula Occulta** – byla zkoumána snad každou metodou všech teoretických škol. Text z pera Elisabeth Bounce popsal Jakobson jako „porodní bolesti nové fikce“, a zájem o jeho interpretaci i zmapování jeho vzniku neutuchá ani ve 21. století.*

2. MOTIVAČNÍ ČÁST

01 Jonathanův životní postoj byla skepse. Jeho společenské postavení v něm posilovalo extroverta, který pro něj nebyl vůbec přirozený. V soukromí se oddával melancholii. Souboj dvou hřebců, Garetha a Dauphina je výrazem pro souboj protikladů v nitru člověka, a výsledná laskavost smrti, jakýmsi bolestným, ale osvobozujícím prožitkem všech osobních smutků tohoto muže.

Elisabeth byla uzavřená bytost, její skromnost často sahala až k sebedoceňování. Zvláštní však je, že nikdy nepřestala být optimistickou. Jeden z prvních zápisů v jejím deníku je aforismus Jean-Paula: „Nikoliv těch několik paprsků radosti, jež uniknou do života, nám jej činí tak drahým: nýbrž nevýslovně sladký pocit bytí, jež utrpení není s to narušit.“ Tomuto výroku zůstala věrná v podstatě až do úplného konce, kdy už měla plné právo na chmurné přesvědčení. *Pericula Occulta* tak přináší vysvětlení, nebo lépe řečeno dotvoření tohoto jejího životního postoje: je to zoufalá touha nepoddat se tomu, co viděla zřetelně před sebou – z lidské smrtelnosti a malosti.

02 Do života pana Blow vstoupilo několik zlomů. První byla smrt sestry. Jednoho listopadového večera se nedostavila k obědu, pátrání v okolí bylo brzy u konce: Jonathan našel svou sestru na dně lesního srázu. Otřesný pohled i po desítkách let dokázal zpracovat jen nepřímo (skok hlavní hrdinky v Garethovi a Dauphinovi). Druhým, ještě podstatně tragičtějším okamžikem bylo úmrtí prvorozeného synka, při porodu tehdy šlechtic ztratil i svou mladou manželku. Právě náhlé vyhasnutí dříve tolik šťastného rodinného krbu se stalo důvodem k sepsání zmiňovaného díla. Autor naléhavě hledal vysvobozující katarzi a našel ji v práci na této prozaické miniatuře, v níž dojde k úmrtí ústřední hrdinky, ale zároveň až dojímavému vztahení paže po novém paprsku světla do budoucna. Blow odmítl být zlomen („Je důležité jít dál, protože jednou dojdeme k cíli. Jednou budeš králem, Dauphine!“). Vnímat můžeme ale i pozitivní zkazky života: např. solidaritu podřízených úředníků se stárnoucím představeným (solidarita koně Pontiaka s unaveným Dauphinem).

I Elisabeth Bounce vzpomínala v *Pericula Occulta*. Na krvavé lynčování, které prožila v davu jako sotva šestiletá (inspirace k popisu masakru v ulicích Lipska). Na tyfovou epidemii, která ji obrala o matku a další tři sourozence (tuto zkušenost – čekání na smrt v nedostatečně vytopené místnosti, o hladu a ve špíně – zpracovala v úmrtí hrdiny, dělníka Emila; ale rovněž jako existenční rozcestí doktora Gabriela, který přestal vidět ve svém povolání smysl: „Bál se ohlédnout za jmény těch, které léčil. Když procházel kolem hřbitova. Bál se rozevřít svoje učené knihy, aby na poslední straně nenalezl jedinou možnou výslednici každého života.“). Spornější ale zůstává jiná inspirace životní zkušeností. Spisovatelka zvláštním způsobem zachytila vztah důstojníka k prostitutce *Lusiet*. Jelikož v denících často volí právě tento pseudonym (David – stejně je pojmenován i nešťastně zamilovaný důstojník), soudí se, že Bounce pravděpodobně dala průchod svým pravým citům a odváží se něčeho nevídaného: sdělila světu svou homosexualitu.

03 Jonathan Blow spatřil světlo tohoto světa roku 1786 v Edinburghu, Anglie se tehdy vzpamatovávala z neúspěšné války s americkými koloniemi a záhy chystala válku ještě horší – s nově vzniklou francouzskou republikou. On a později i Elisabeth Bounce jsou fascinováni největší událostí, kterou mohli ve svém životě prožít – oba reagovali svými díly na fenomén osudového muže, Napoleona. Anglický původ spisovatele, i vzhledem k jeho vojenským hodnostem, však do jisté míry určil, že jejich pohled na Korsičana byl veskrze negativní. Spisovatelka popisuje negativně nikoliv Napoleona samého, ale válku, se kterou se také setkala tvář v tvář, byť s její civilní podobou.

Elisabeth se narodila v témže roce jako Jonathan. Její rodiče tehdy pobývali ve francouzském Calais, do Anglie se odstěhovali až po šesti letech za dost pohnutých okolností. Tehdy již celou

zemi zachvátilo revoluční šílenství, které stálo Elisabetina staršího bratra i otce život (jako vojenský doprovod anglických obchodních lodí byli ubiti rozvášněným davem během zářijových masakrů roku 1792). Tento „pochybný“ francouzský původ, třebaže její rodiče byli oba rodilí Britové, byl slečně Bounce stále připomínán (vypravěči *Pericula Occulta* přirůkla podobný osud). Přezíravému pohledu byla vystavena hlavně během válek s napoleonskou Francií.

04 Chlapec vyrůstal a žil na venkově, pravidelně zajížděl do velkoměsta, na studia a později k výkonu své politické úlohy. Prostředí přivedlo Sira Blow k jakési rustikální idyle Garetha a Dauphina.

Dívka prožila život na předměstí, které se velmi rychle rozrůstalo a zalidňovalo – z původně nevzrušené osady Cross Abbey, se kolem roku 1810 stala pouhá ulice – Cross Road Abbey, k níž přiléhala továrna na chemické zpracování textilního odpadu. Omšelé domy, střídavě pusté i pitoreskně živé ulice jsou popisovány různými anglickými realisty, Bounce však přistupuje k popisu města jinak. Zdůrazňuje zejména vzájemnou osamělost jeho obyvatel na temném, chladném pozadí velkoleposti chrámů a věží. Nechala se inspirovat i svéráznými tavernami a výčepky, které byly jakýmsi tepnami těchto periferií.

05 Baron Edwin Blow měl se svou druhou ženou Cecilíí tři děti: Anne Emily zemřela těsně po narození, dcera Deborah a syn Jonathan se stali jedinými dědici rozsáhlého pozemkového majetku. To, že si vybral pro svou prózu hrdiny z vyšších kruhů, neudiví. Spolu s tímto bohatstvím však zdědili potomci Edwina Blow i dědičnou zatíženost v ženské linii (Jonathanova sestra propadla depresím a nakonec spáchala sebevraždu v 17 letech) a službu u královského námořnictva. Jonathan se stal třetím důstojníkem na fregatě *Soul*, kde sloužil dva roky.

Elisabeth pocházela z desíti sourozenců, z nich se však dospělosti dožilo pouze sedm. Toto číslo nalezneme i v *Pericula Occulta*, je to počet hlavních hrdinů, nepočítáme-li vypravěče. Jejich vzájemná rozdílnost jako by odrážela pestrou směsici Elisabethiných sourozenců, mezi kterými přesto existoval stále pocit sounáležitosti. Otec, řadový voják najímaný posléze soukromníky jako „ochranka“ obchodních misí do stále méně stabilní Francie. Nejvřelejší vztahy pojily druhorozenou Elisabeth s Charlesem, nejstarším bratrem, a Marií, nejmladší sestrou. Rodina Bounceových, po tragické smrti otce – se brzy zcela rozpadla, práce schopní sourozenci našli práci po různých koutech Londýna, matka, jež se několikrát nervově zhroutila, zůstala v domácnosti Marie a Elisabeth. Po epidemii tyfu se však Elisabeth prakticky osaměla.

06 Mladý baronet byl vychováván třemi domácími učiteli. Osvoji si latinu, francouzštinu a jeho zálibou byl i skotský dialekt. Vždy vynikal ve studiu přírodních věd. Zajímal se o řízení hospodářství a správě blowovských nemovitostí věnoval důkladnou pozornost, což jej nečinilo zrovna populárním mezi šafáři statků. Nepřekvapí, že právě na statku se odehrává drtivá většina děje Garetha a Dauphina. Za povšimnutí stojí však i zaujetí přírodovědce, s nímž autor líčí svět koní, znal ho dílem z anatomických nákresů a přednášek, ale i ze stájí.

„Studovala bych cokoliv, ale chybí mi k tomu nejpodstatnější vědomosti: kde vzít čas a peníze,“ zapsala si Elisabeth Bounce do svého deníku, když bilancovala rok 1800. Získala přesto základní vzdělání a z rodinného prostředí i hovorovou znalost francouzštiny. Její ambice byly ale až příliš vysoké: chtěla vystudovat medicínu. Měla naději získat finanční stipendium, avšak univerzitní sen ženy tehdy komise odmítla podpořit a doporučila slečně Bounce praktický přípravný kurz v některém učilišti pro děti dělníků. Jaké představy měla Elisabeth Bounce o lékařském povolání nevíme, avšak z *Pericula Occulta* jasně vyplývá její představa o lékaři. Pravděpodobně tu popsala živý předobraz, který v ní vzbudil touhu medicínu studovat.

07 Pomineme-li krátkou kariéru u armády i obvyklé administrativní úkony při správě vlastních statků, Jonathan Blow zastával jen úřad v kanceláři předsedy vlády (1815 – 1834),

vyřizoval návrhy na dosazování do místních správních orgánů v jednotlivých hrabstvích. Poté stáhl do ústraní a žil jako soukromá osoba. Jako člen horní sněmovny docházel občasně na mimořádná zasedání. Zaměstnání spisovatelovu práci na Garethovi a Dauphinovi neovlivnilo, naopak – byl plodem jeho odpočinku, daleko od kanceláře v Londýně.

Bounce pracovala v různých podnicích na kraji Londýna: jako řadová dělnice v krejčovských dílnách a v docích, avšak i jako ošetrovatelka v továrně E. Mil & synové a místním špitále. Místo, o něž dlouho usilovala, vychovatelka a učitelka ve škole sv. Lazara, nikdy nedostala, ovšem důvody tohoto neúspěchu nejsou dodnes vyjasněny. Autorka se svou prací nechala silně ovlivnit: načerpala inspiraci a zobrazila úděsné podmínky typické anglické továrny, kde je dělník jen jedním z tisíců bezejmenných duší, které jsou maximálně přepočítávány a nad nimiž stále víří smrtelně nebezpečné ozubené kolo úrazu. Konkrétní inspirace jsou však rovněž nasnadě: jméno dělnického hrdiny Emila je přímo odvozeno z názvu továrny. A prokletý špitál Lazarova hřivna je hořkou ozvěnou nenaplněného lepšího života autorky – jméno školy, kam nemohla nastoupit, jí posloužilo pro pojmenování místa, kde jsou sebevrazi násilím přiváděni k životu, snad tímto způsobem se chtěla vyrovnat s křivdou, kterou stále pociťovala.

08 Spisovatel Blow sbíral krajinky a miniatury (v Garethovi a Dauphinovi pečlivě popisuje přírodu i rozbourané živly). Sponzoroval rovněž cestu několika britských krajinářů a grafiků do Řecka a Itálie. Dostal obstojné hudební vzdělání, ale na svoje housle hrál špatně a bez zápalu. Pro představbu rodového sídla zvolil předního architekta, se kterým vedl rozvleklý dialog o koncepci oprav.

Elisabeth Bounce se od dětství líbilo malování, dokonce měla snahu se zdokonalovat v kreslení, ale nakonec toho nechala, když své výtvořky srovnala s profesionálními v Britském muzeu. Jejím snem bylo navštívit Paříž a shlédnout starověké památky, kterými byla fascinována (město popisované v *Pericula Occulta* nicméně kopíruje ráz londýnského předměstí, v němž se po celý život pohybovala). Hrála obratně na loutnu a velmi dobře na pianino (jazyk a stavba vět v její zmiňované próze je řízen citem pro rytmus).

09 Jonathan již jako mladík navštěvoval otcovu knihovnu. Žádného básníka vyloženě neobdivoval, nicméně během svého života si vytvořil určitý okruh klasických a moderních autorů, od kterých se učil a čerpal z jejich stylu a námětů inspiraci (Lukiános, Racine, Fielding – od posledně jmenovaného autora si pravděpodobně vypůjčil styl hlasitého vypravěče pro Garetha a Dauphina). S Goethem se sice setkal, v Karlových Varech, když doprovázel do lázní část králova dvora. Toto setkání – ačkoliv nesené v přátelském duchu vzájemného obdivu – svědkové popisují ze strany Johanna Wolfganga jako „zdvořilý nezáměr“, od Sira Blow pak jako „počin sběratele anekdot“.

Elisabeth četla magazíny v zájezdním hostinci nedaleko svého prvního bydliště. Postupně si však pořizovala u různých antikvářů svazky pro svou domácí knihovničku. Čtenářsky nebyla vybíravá: doslova spolykala každou povídku, poemu nebo román, který se jí dostal do rukou. Zaujala jí však zejména literatura braková: moritáty, krváky, legendy a okultní příběhy (morbidity detailů z *Pericula Occulta*: „Nikam, příteli, zašeptal, pak ke mně natočil levý spánek a ukázal na krvavou díru ve své hlavě. Já se dnes ráno totiž zastřelil. A jaksi se pousmál.“). Oblíbila si německého současníka – E. T. A. Hoffmanna. Opakovaně četla (soudě podle citací v jejím deníku, ke kterým se stále interpretačně vracela) *Písaře a Zlatý kořenáč*. Obdivovala jeho smysl pro situační komiku i neotřelou nápaditost, s níž konstruoval své příběhy stojící na pomezí fantastiky a realismu. Nicméně si ani po letech nedokázala odpustit výtky vůči jeho předvídatelným dialogům. Předpojatě si vykládala rovněž ženské hrdinky, kterými berlínský romantik zalidňoval svoje příběhy.

10 Próza *Pericula Occulta* ideové principy tehdejšího anglického romantismu zřetelně přesáhla. Autorka si hloubkou zpracování tématu nic nezadala se svými filozofickými předchůdci – Schlegela, Jean-Paula, Kleista – avšak ztělesnila něco úplně jiného, než jen jejich váhání nad existencí božské řídicí vůle. Předestřela před čtenářem vizi daleko krutější – na

smysluplnost (nejen) lidské existence nelze dostat odpověď, protože člověk není schopen onu existenciální otázku ani vyslovit („Cosi podstatného mi uniká, ale já tomu uniknout nemohu.“). Navíc Bounce používá svérázný druh vyprávěcí zkratky, která působí velmi expresivně. Později bude srovnávána s asociací metodou surrealistů („Vidím oči vystupující ze zdi, hlavně zbraní trčící z barikád, brýle Žida Aeronu, sbor spiklenců bez tváří, hlavní kolo stroje, umírající dívku s kočkou na klíně, hořící housle, vidím a přece jsem slepý.“)

Gareth a Dauphin, pohádka Sira Blowa, jako by byla napsána na objednávku romantického publika: je v ní až pateticky vykreslený konflikt dobra a zla (ještě umocněný barevnou symbolikou – užita je černá a bílá); je členěn na pět číslovaných kapitol jako klasické aristotelské drama. Využívá také pro romantismus případné motivy: sen, zvůle války, milostné vzplanutí, věrnost a tak dále. Jeho vyprávění je sice poutavé a příběh hluboký, avšak o vynalézavost v technice vyprávění nemůže být řeč.

11 *Blow, obklopený dostatkem a komfortem, přesto však v zásadním životním okamžiku zklamaný, viděl na konci všeho krutou rovnost všech živých bytostí v utrpení. Ani vznešený původ nechrání hrdinku Garetha a Dauphina před osudovými ranami.*

Bounce, stíhaná nesnázemi chudých a přehlížených, bídu svého stavu relativizuje. V Pericula Occulta není důležité jakého stavu je hrdina, všichni nakonec končí v černé propasti osudu. V tomto ohledu je shoda obou autorů – i přes hradbu diametrálně rozdílných vlivů – až zarážející.

3. PROGRAMOVACÍ ČÁST

01 Do rodiny Elisabeth Bounce se na požádání dostavil „lékař chudých“. Po svém výkonu, ošetřoval její matku, její dívka vyprovázela. Zeptala se prý, jak doktor později uvedl ve svých pamětech, jak se „domluvil“ se smrtí. Když dal ženě najevo, že dotazu nerozumí, dodala: „Ordinujete tady přece zároveň, Vy i ona.“ Poté mávla rukou a dál v debatě pokračovat nechtěla.

Korespondence obsahuje tuto anekdotu. Svého štolby se jednou Jonathan Blow optal, zda se kuň koni dívá do očí, tak jako člověk člověku. Sluha odpověděl, že jen zřídka, pouze když spolu chce pár zápasit. Blow se zamyslel a pak prudce zavrtěl hlavou, jako by nesouhlasil.

02 Někdy těsně před ukončením své důstojnické dráhy u námořnictva Blow poprvé prohlásil před přáteli, že chce sepsat „heroickou cestu hrdiny“, dále líčil, že to musí být spíše „komorní, aby čtenář pochopil velikost britských vojáků“. Námět jednoznačně inicioval armádní zážitek. Rok sepsání prózy Gareth a Dauphin (1815) byl plný hořčnaté aktivity. Do té doby se ovšem autor věnoval vyloženě pracovním záležitostem: připravovat se na svou práci u ministra, řídit dostavbu sídla na venkově, intenzivně hledal opatření proti nakažlivým chorobám dobytka, které sužovaly kraj. Mezi ohlášením tvůrčího záměru a jeho dokončením nic nenapsal, jen několik příležitostných básní na rustikální témata.

03 Elisabeth Bounce chtěla napsat „hrozné vyprávění o smrti mnoha a mnoha hrdinů“ v podstatě již v době, kdy začala aktivně číst E. T. A. Hoffmanna. Kde na tento námět připadla, není známo. Snad se zde projevil jen obecný vliv literatury hrůzy. Dále se o tomto „vrtochu“ již nezmiňuje.

Rok sepsání prózy *Pericula Occulta* (1815). Do roku 1815 napsala několik menších črt z londýnských ulic a hostinců. Jinak doba od tvůrčího záměru až k jeho sepsání ničím nevybočoval z předchozích let, autorka setrvala u služby v továrnách, přilepšovala si sezónními pracemi. Avšak jednou z těchto prací byla i korektura *The Times*, kterou autorka vykonávala v nočních a časných ranních hodinách.

04 Elisabeth, podle toho, co psala v deníku, si vedla jen minimální zápisky (jména aktérů, hrubý rozvrh děje, inspirující citáty, návrhy názvu apod.). Avšak nepřikládala jim žádný význam a tak končil jejich osud v kamnech nebo ve zvlhlých botách své majitelky.

Jonathan vlastnil postupně několik kapesních zápisníků, kam zaznamenával v jakýchsi pravopisně neřízených pásmech textu především myšlenkové zrání Garetha a Dauphina. Tyto zápisy nicméně považoval za pracovní pomůcku, která by mohla kompromitovat jeho autorskou dokonalost, proto je – s jistou mírou teatrální obřadností – ničil. Házet je na lávce před svědky do řeky.

05 Hlavními inspiračními impulzy pro sepsání Garetha a Dauphina byla tragická smrt manželky a syna (z korespondence: „Každá má řádka musí být od toho okamžiku tragická. A jestli oslavím vítěze od Waterloo, pak to bude jen bolestné pousmání.“) a četba *La Fontainových* bajek (z neodeslaného konceptu: „Svět zvířat, to je svět, který je tisíckrát výmluvnější než ten náš!“).

Hlavních impulzů pro sepsání *Pericula Occulta* bylo nejspíše víc. V první řadě je to skutečnost, že počínaje rokem 1812 autorka osaměla (z deníků: „Napsat si něco jako hlubokou studnu beznaděje, opakovaně si svůj výtvar číst a zas a znovu do něho házet tu marnost čtyř zčernalých zdí.“), dále ji inspiroval vaudeville J. R. Mathessona – *Spiknutí jakobitů* (inscenováno v Londýně roku 1814), opět citujeme z deníku: „Spiknutí proti celé Anglii. Spiklenec šlechtic, spiklenec mnich, spiklenec desátník, spiklenec kramář. Chybí už jenom spiklenec sochař a spiklenec lapiduch. Je možné, aby se někde setkala tak roztodivná svita?“. Dost sporná je pak tarotová seance slečny Bounce, nenašlo se o ní žádné svědectví v denících, nicméně je dost

pravděpodobné, že nějakou takovou zkušenost autorka prodělala. Konečně zvláštním podnětem je i setkání s Jonathanem Blow roku 1815 (z deníku: „Ten muž není jako to, co napsal. Pod vysokým kloboukem plachý úsměv a otázka: takže Vy píšete, co píšete? Zdálo se, že mne skutečně poslouchá. Rozhodnutí napsat něco velkého, co by si on četl – a třeba půl hodiny četl – je lákavé.“).

06 Z deníku: „Paní de L. opět nabízela dobře placený přivýdělek v podobě slavnostního vyzdobení jednoho koncertního sálu. Špatně dostupná místa plná prachu, závrat' na žebříku, stále otevřená okna a z nich proudí ledový londýnský vzduch. Vypůjčila jsem si sál od své přítelkyně Jane s podmínkou, že jí ho vrátím přepraný v mýdlové vodě. Na pódiu mělo zkoušet kvarteto, po desáté večer tu však už byl jen druhý houslista s violistou. První houslista večerí v Covent Garden, cellista přicestuje dopoledním dostavníkem z Oxfordu až zítra. Nevím již, co bylo na programu, začali pak ale hrát velmi tklivé largo. A po něm andante, a po něm zase nějakou pomalou větu. Nedalo mi to, když jsem vyměňovala vodu, zeptala jsem se po partituře. Sympatický violista mě nechal nahlédnout. Sedm posledních slov na kříži našeho Spasitele. Haydn. Potom se rozhovořili oba a mimo jiné mi přetlumočili tu legendu. Kristus prý řekl na kříži sedm posledních vět. Nebyla to nijak vznešená poselství, připadalo mi. A ta náhoda a rozdílnost – má žízeň, oslovuje matku, stará se o svou Duši, propadá zoufalství etc. Můj bože, tohle nemohla být legenda, ale skutečnost. Příkazy tak rozdílné jako rozdílné osudy nebo postavení... Myslím teď na sedm zvláštních postav, které něco spojuje, nějaká myšlenka nebo okolnost. Sedm bratří jedné matky. Sedm vojáků bojujících v jedné bitvě. Nebo třeba sedm hostů u jednoho stolu. Pak hráli závěr – zemětřesení. Úplně jsem ztuhla a jen tupě zírala, jako bych tu hudbu chtěla vidět. Mary do mě štouchla a mě se z očí spustily slzy, proudy slz. Sedm úplně cizích lidí, které nějak spojil osud. Spojil a pak zas – rozmetal, rozbil je všechny jedním máchnutím. Nebyla jsem sto na něco dalšího myslet, nemohla jsem pracovat, naštěstí vše již se chýlilo ke konci. Hudebníci sbalili fidlátka a papíry. A mě v hlavě znělo to zemětřesení – proč je osud zničil? Všechny najednou. Jen tak. Nebo hůř – osud je zničil jen tak, ale oni nikdy nepoznají, proč je zničil, to jen tak jim zůstane utajeno.“

Z dopisu příteli Mycroftovi: „Na lov jsem šel z donucení, příteli. Dosud chodím v černé a nehodlám na tom nic měnit. Hned po svém příjezdu na Autumn Court jsem tě hledal, řekli mi, že přijedeš až druhý nebo třetí den. To mě rozladilo a odmítl jsem s nimi posvačit. Strčil jsem svému komorníkovi svou ručnici a všechny ty ostatní krámy, a nejbližší cestou jsme se hodlal ztratit, aby mě ty ženské nemohly uchvátit do své láskyplné pozornosti. Naštěstí se mi to podařilo. Řekl jsem si, obejdu Autumn Court od severu a přeжду oboru, dvě hodiny pro sebe! Bože dej mi ty dvě hodiny ticha! Nevěděl jsem co se sebou dělat, nač myslet. Bezděčně jsem si vzpomněl na svou dávnou povídku. Na bajku z napoleonských válek. Automaticky mi naskočili dva vraníci, zřejmě tam někam jsem asi došel ve svých úvahách o té věci. Stoburská alej opadává jako poslední z celého kraje, ty platany a habry. Jako moře. Jednoduchá, nedozírná hladina. Proč jsou všechny příběhy tak složité, napadlo mě. Ten můj bude jednoduchý, dva koně – černý a bílý. A jeden bude dobrák a druhý vtělený démon, zlý padouch. Cestou jsem potkal myslivce, radil mi, ať se blatům vyhnu, že se tam už začalo střílet. Opravdu, vzduchem se už nesla vzdálená střelba. Ty dva vraníky spojí válka, vystoupí proti sobě na bitevním poli. Budou se ale znát už z dřívějška – třeba spolu budou vyrůstat, ten bílý anděl bude rychlý a ten temný démon zase silný. Nerovný a přece nesrovnatelný boj. Poděkoval jsem staříkovi a on smekl. Po pár krocích se vrátil a zeptal se, jestli nechci doprovodit, že zná bezpečnější pěšinu. V očích mu seděla až komická starost, aby nebyl zodpovědný za to, že mi ustřelí noc. Hrome, pomyslel jsem si, co když je bude spojovat něco jiného. Láska, budou milovat jednu jedinou. Dobrá, dobrá, odsekl jsem mu a nechal se odvést tou jeho bezpečnou cestou. Takhle to přece napsat nemůžu, jen další milostný příběh – sokové v lásce. Ne sokové, jeden je přece černý, jeden bude chtít krev, násilí, mstu. A ten druhý opak. Svému průvodci jsem se nevzpouzel, ale poprosil ho, zda by mohl chvíli mlčet. Potřeboval jsem si zapsat, co jsem měl.“

4. REALIZAČNÍ ČÁST

01 Blow shrnul ústřední myšlenku aforismem: „Noc sbratruje bílou a černou.“ Rozhodl se tento paradox morálky vtělit do příběhu dvou koní, kteří hájí opačná stanoviska – jeden přitakává životu a chrání svou majitelku, druhý neguje život a chce svou majitelku zabít. Později však zastánce dobra, pozná, že i jeho černý protivník vykonává jen to, co musí a co je správné. Život a smrt tak splynou v jedno a jejich přátelství je nerozlučné.

Bounce si stanovila jako cíl zobrazit „dokonalou, tudíž nemožnou věc“: napsat hádanku, na kterou nejen že nenajde čtenář odpověď, ale ani žádnou indicii, která by k ní mohla vést. Později tuto snahu popisuje v deníku pomocí podobenství: „Když Oidipus uhodl hádanku sfingy, ona neskočila do propasti z ješitnosti. Oidipus se zamyslel a položil jí také hádanku, takovou, na kterou nemohl najít odpověď bůh, člověk, ani jakákoliv rozumová síla. Proč musí člověk trpět? Sfinga nemohla vydržet tu sžíravou trýzeň téhle otázky a zabila se. Blíž odpovědi, ani nemohla být.“ Rozhodla se tuto myšlenku totální negace jakéhokoliv smyslu života a smrti popsat v příběhu, kde ruka osudu rozdrťí na prach sedm lidských bytostí, aniž by tato zkáza byla něčím zdůvodnitelná nebo nějak pochopitelná. Hrdinové prostě najednou, jakoby náhodou, přestanou ve svém životě vidět smysl a od onoho okamžiku začne jejich neodvratný konec.

02 Elisabeth Bounce psala pouze prózu, proto ani volba literárního druhu pro *Pericula Occulta* nebyla nikterak obtížná. Autorka psávala obecně prózy spíše středního rozsahu, stejně tak tomu bylo i nyní, ačkoliv zprvu uvažovala o „sedmi povídkách s rámcovým prologem a epilogem“, k této myšlence se ale už nevrátila a setrvala u rámcové novely.

Jonathan Blow napsal dva romány a několik divadelních her, psával rovněž ódy, romance a pokoušel se o lyrickou poezii. Zprvu také uvažoval o tom, že Garetha a Dauphina zpracuje jako veršovanou skladbu o pěti částech. Formálnost této práce ho však odradila a přidržel se „přirozené cesty“, tedy prozaického vyjádření.

03 Zatímco J. Blow zvolil smyšlené anglické hrabství (soudí se, že si vzal za vzory svou rodnou usedlost poblíž Edinburghu), E. Bounce umístila děj své prózy do německého Lipska, kde nikdy v životě nebyla a pravděpodobně neznala jeho podobu ani z vedut nebo zeměpisných pojednání, protože popis města není příliš konkrétní. Proč zvolila právě toto město, zůstává otázkou, zřejmě to ovšem mělo souvislost s jejím literárním vzorem Hoffmannem.

Časové ukotvení pohádky o dvou odlišných vranicích je neurčité, jediný opěrný bod je bitva u Waterloo. Chronologie *Pericula Occulta* rovněž odkazuje na soumrak Napoleonovy moci: konkrétně k předvečeru bitvy u Lipska (Napoleon si bere jako rukojmí osm hlavních hrdinů, ještě v dětském věku), děj je však protažen do budoucnosti – v níž autorka jasnozřivě tuší jakousi revoluční bouři. Pozdější úvahy o tom, že šlo o retuš a Bounce revoluci napsala až po roce 1830 nebo 1848 je holý nesmysl, protože autorka zemřela již v lednu 1828.

04 Blow postupoval při volbě postav pragmaticky: vytvořil jich tolik, kolik bylo třeba. Vedle centrálních hrdinů (černý Gareth, bílý Dauphin a jejich majitelka), dal omezený prostor několika vedlejším postavám, které umožnili rezonování myšlenkových monologů hlavních hrdinů, oběti války a nenávisti apod.).

Bounce byla fascinována středověkým okruhem archetypů společnosti a proto obsadila, ve shodě s číselnou konstantou, rozmanitou paletu hrdinů: šlechtice, duchovního, umělce, vojáka, dělníka, obchodníka, lékaře. Vypravěčem, který „kazil“ dokonalé číslo sedm, byl filozof. Tuto symboličnost podtrhuje i fakt, že každé jméno začíná jiným písmenem abecedy (Albert, Bernard, Cyprián, David, Emil, Felix, Gabriel, Hypolite). Důležitá je i postava sfingy, o které autorka píše v deníku: „Oni [osm hrdinů, poznámka badatele] jsou jen loutky v jejich rukách. Protože hlavní hrdinkou bude Sfinga, bude mít pokaždé jinou tvář a bude mluvit postupně

prostřednictvím jiných – cikánky s kartami, milenky, dětí, blázna s ubrusem na hlavě, početního příkladu apod. – ale pořád to bude ona, tajemná, mlčenlivá a zrůdná, to ona bude všechny jednoho po druhém zabíjet. Ale vlastně to není Sfinga, do té se jen utělil kruh osudu.“

05 Do poslední chvíle netušila, jak vyprávění nazve. Často přemýšlela i o možnosti nenazvat jej vůbec – souviselo to s úmyslem vyvolat iluzi dokonalé nerozhodnosti, jež panuje i v příběhu. Nakonec zvolila prostý název „Kolo“, který při prvním čtení změnila na tendenčně okultní – „Pericula Occulta“ (tj. skryté nebezpečí), související s významem 18. arkány, Měsíc. Motto si rovněž vypůjčila z průvodního verše k této kartě.

Jméno své alegorie zvolil ihned, nepočítal totiž s „rafinovaností, jakou vkládají do svých děl jiní“, jednoduchým názvem chtěl do jisté míry „ukázat prázdnou dlaň“, tedy dosvědčit čtenářům prostotu svého úmyslu. Tento název mu poradil nejspíše jeho dobrý přítel, doktor Breed, se kterým o záležitosti korespondoval.

06 Gareth a Dauphin: majitel panství koupí k narozeninám své malé dcerce dva hřebce – Dauphina a Garetha. Oba se nejprve snaží získat pozornost své paní, ovšem poté se panství potýká s krizí a oba jezdečtí koně jsou posláni na pole pracovat. Gareth to vnímá jako pohanu a přísahá pomstu – svou paní chce zabít. Dauphin, který je svědkem této přísahy, chce svou paní naopak před Garethem chránit. Po několika incidentech je vzpurný Gareth prodán a tak je nebezpečí na čas pryč. Majitelka Dauphina se provdá za důstojníka, což kuň přijímá se smíšenými pocity – na jedné straně je rád, že budou na ochranu Patricie dva, na druhou stranu už vnímá, že miluje někoho jiného. Kuň následuje Patriciina muže do války a přebírá za něj odpovědnost, chrání ho, jak ho prosila jeho paní. V bitvě u Waterloo je však nucen táhnout kanón a během bojů je raněn. Zachrání ho Gareth, který je v bitvě také a nabízí mu, že může dezertovat, Dauphin odmítá. Poté se oba protivníci setkají v bitvě ještě jednou, Patriciin manžel zabije v šarvátce Garethova pána. Po návratu raněný muž náhle umírá, s Patricií se stane nápadná změna – přestane mít o život zájem. V tu samou dobu se objevuje na scéně opět i Gareth a hodlá naplnit svou dávnou přísahu, v čemž mu po dvakráte Dauphin a jeho přátelé zabrání. Napotřetí na Garetha Patricie dobrovolně nasedá, volí tímto způsobem sebevraždu – Gareth ji odvede k propasti, poté se vrátí k Dauphinovi a ten pochopí, že smrt byla Patriciiným osudem a s Garethem se smíří. Lidé ráno Garetha za čin potrestají, Dauphin s tím nesouhlasí. Garetha pak vidá zapřaženého ve vozíku jednoho obchodníka, až je jednou místo něj zapřažen jiný kuň. Dauphin pochopí, že jeho přítel už nežije a sám se připravuje na blízkou smrt. Ještě před ní k němu však přivádí starý majitel panství novou paní – opět malou holčičku a Dauphinova duše se znovu projasní. Fabuli rozmýšlel autor tak, aby byla přímočará, právě tím měla zapůsobit.

Pericula Occulta: Těsně před bitvou u Lipska si Napoleon zřídil velící stan v hostinci U kola, kam tak v noci nechal přivést osm zajatců vybraných náhodně ze všech městských dětí – podle abecedního pořádku. Tak se jeho zajatcem stal budoucí kníže, kněz, voják, muzikant, kupec, dělník, lékař a filozof. Těchto osm mužů, které osud takto svedl dohromady, se poté schází večer co večer jako přátelé v tom samém hostinci, kde byli postaveni před Napoleona. Jedné noci se při takovémto setkání vsadí Hypolite, že najede důkaz o tom, že Bůh neexistuje. Tehdy se z osudu každého hrdiny vytratí smysl a hrdinové stojí nad propastí. Kníže zosnoval státní převrat, ale navzdory své protřelosti se stává obětí spiklenců, které považoval za své loutky. Kněz na jedné stěně chrámu spatří pár očí – myslí, že jsou to oči Panny Marie, ale pak se dozví, že jsou to oči ďábla. Důstojník se zamiluje do nevypočitatelné děvky, která si s ním bláznovsky zahrává. Muzikant je okouzlen jedním hudebním motivem, který touží zpracovat jako veliké operní dílo, přes svou vášeň se dostane až do bláznince. Kupec odhalí ve svých účtech neřešitelnou chybu, která mu nedává spát. Dělník podlehne pracovní monotónnosti natolik, že se jeho život zdá být jen sérií mechanických úkonů. Lékař během cesty pozná záhadnou ženu a ta jej uvede do zoufalých pochyb nad smyslem jeho práce. Filozof sleduje tento nepochopitelný zničující obrat v životech svých přátel a chce mu přijít na kloub. V tom však vypukne revoluce, ke které se již dlouho schylovalo – během ní dojde k rozuzlení všech osudů –

kníže se stane obětí pouliční střelby, dezorientovaného kněze přejede dostavník, muzikanta zabije jeden z pacientů během vzpoury v blázinci, kupec uhoří ve svém domě, dělník zemře na zápal plic, lékaře ranní mrtvice a důstojník se zastřelí. Filozof se proplétá šíleným městem a stíhá postavu cikánky, která mu chtěla vyložit jeho budoucnost. V okamžiku, kdy jí konečně dostihne a chce se jí zeptat, proč se události seběhly právě takto – je žena zastřelena popravčí četou.

07 *Syžet Garetha a Dauphina je pojat jako retrospektivní vypravování starého koně, který ranami osudu zmoudřel a získal nadhled, jinak je vyprávění pojata přísně chronologicky. Syžet Pericula Occulta je řešen s nevšední invencí, připomíná spíš hádanku nebo strukturu hudební skladby. Tou se Bounce skutečně inspirovala – členění prózy, na rozdíl od klasického členění u Blowa, se orientuje podle částí Sedmi posledních slov na kříži od Josepha Haydna (introdukce, sedm číslovaných kapitol a závěrečné finále: zemětřesení). Syžet je pojat jako vyprávění Hypolita, jediného z kruhu přátel, který řádění osudu přežije. Ten vypráví, co kdysi zažil, ale stále přechází do přítomného času, takže vyprávění ke konci nabývá na dynamice. Po úvodu, který představuje hrdiny jako uzavřenou společnost, následuje sedm oddělených příběhů, které jsou vyprávěny až do rozhodujícího okamžiku. Všechny jsou pak dopovězeny naráz – v závěrečné kapitole, která tak skutečně dosahuje razance zemětřesení. Evokace prudkých otřesů přitom není vyvolána jen tragickým vyvrcholením sedmi životů, tento obraz hrůzného ničícího živlu je ucelen apokalyptickým pozadím revoluce a také pečlivě naplánovanými otřesy – autorka pečlivě vykreslí pro každého hrdinu dané nebezpečí (např. dělník si stále prohlíží zuřivě rotující ozubené kolo – čtenář očekává pracovní úraz, nicméně právě tehdy autorka otřese logikou a dělník zemře na zápal plic, který je naopak ohlašován zhoršujícím se stavem kněze, pracovní úraz pak zastihne jiného hrdinu, rovněž zcela nečekaně). Vyprávění je přitom pojata s rozmanitostí – o osudu jednotlivých hrdinů se vypravěč dovídá z různých stran (septanda, novinové oznámení, dopis apod.). Spojujícím prvkem víru osudových událostí je úvodní scéna, kdy jednotliví hrdinové opouštějí hostinec U kola: každý nechť paroduje jednu z Kristových posledních vět (např. důstojník se loučí slovy, že ho čeká ráj – čímž karikuje výrok, jímž Ježíš ujišťuje lotra po pravici). Tento návratný motiv jako by ukazoval na předpokládaného hybatele osudu – neuváženou sázku o boží existenci (také na ní si Hypolite jednou vzpomene, ale její vliv na události rozhodně odmítá). Zlouba se proměňuje, ale její rysy zůstávají stejné – je to tajemná a mlčící sfinga, se kterou se hrdinové setkají tváří v tvář (kníže s malým naivním dítětem, kněz s očima fresky, muzikant s hučícím nepředvídatelným publikem a bláznem, který si zahaluje hlavu ubrusem, důstojník se střelící barikádou, dělník s rychle rotujícím ozubeným kolem, kupec s nepostižitelnou chybou, co se stále znovu objevuje, lékař s očima umírající dívky, kterou nedovede vyléčit a konečně vypravěč s kartářkou).*

08 *Po stránce jazykové je Gareth a Dauphin velmi sevřené dílo, autor v něm našel dvě polohy, které mu velice vyhovovaly: první je tím klasickým vznešeným slohem, slohem vypravěče závažných příběhů, který literární Evropě kraloval už od dob Montaignových. Druhý, podstatně zajímavější pro moderního člověka, je ona klukovská hravost, kterou mnoho badatelů rázně odsoudilo, že znehodnocuje styl té prózy. Blow, který se celý život pohyboval mezi předpokoji ministrů a usedlostmi na svých pozemcích, však vnímal ta neohrabaná slova („zahartusil“, „box“ a další taková) ze stájí jako svá vlastní. Tím spíše, že mu byla příroda milejší, než Londýn. Nevěděl, proč by měl najednou psát „Patricie“, když po celý život říkal jenom „Trisha“. On nebyl z těch, kteří by si nechali právě tyto věci zakazovat konvencí. Často je srovnáván s Elisabeth Bounce, a to srovnání není pro něj vůbec lichotivé – vypadá v něm jako někdo, kdo nedokázal vykresat z jazyka ani špetku vtipu nebo jinotaje, ale vezměme už ten nádherný leitmotiv, který nám předkládá stále znovu a stále znovu má jiný významový odstín – „Jednou budeš králem, Dauphine!“ Dauphin byl přímý následník francouzského trůnu a slib, že jednou bude vládnout, dovedla historie tolikrát pokřivit a změnit jeho význam, že je to výrok spíše pro filozofy než pro čtenáře módních časopisů...*

Konstruktivní rovina textu *Pericula Occulta*, stejně jako rovina lexikální a syntaktická obsahuje řadu inovací, autorka zde téměř revoltuje. Zaměříme se alespoň na dva takové momenty: hodně diskutovaným prvkem je užití vulgarismů („Když ten odtroubil svou průpovědku o ohni, který má být uhašen, a večerních pobožnostech, které stejně všichni prospí nebo promrdají, odplivl si za ním doktor a zakroutil dotčeně hlavou.“). Těmito a jinými prostředky se autorka snažila vytvořit pobuřující otevřenost, která záměrně rušila dojem poklidné fikce, snažila se napodobit hovorovost („Líběj vodpustit“) a nezastavila se ani před komolením latinských nanejvýš posvátných výroků. Další stavební kámen, příznačný pro její jazykový projev, je zvukomalba. Jedna věta („Nemohl se dočkat nebožák, a když večer přišel k profesorovi, ten na něho vzal hůl a rozkřikl se celý rudý hněvem, ať se klidí, taškář.“) existuje – v deníku dokonce v osmnácti různých verzích!

09 Jonathan Blow přistupoval k psaní své povídky téměř pietně. Z toho vyplývá i jistá dávka nechuti detailněji se stavbou díla zabývat, vše muselo být podle jeho vlastních slov – „napsáno z prvního záchvěvu“, později si sám pochvaloval, že „nikdy již potom nezažil takové opojení z dokonalé práce“. První slova nalezl záhy, co se dal do psaní. Pak se donutil napsat jednu část denně – zároveň však neodolal, aby nezačal průběžně psát i závěrečný Dauphinův závěrečný monolog. Nalezl si i zvláštní rituály, což pro něj nebylo typické: chodil pravidelně na procházky, a když psal, pak mlčel (neodpovídal ani služebnictvu, ani členům rodiny). Slečna Elisabeth Bounce je příkladem autorky, která přistupuje ke svému dílu nikoliv jako k vyprávění, které je nutné vést k posluchačům od začátku do konce. Naopak! Postup psaní *Pericula Occulta* můžeme spolehlivě rekonstruovat z deníkových záznamů. Nejprve napsala narativní rámec – vstupní slovo vypravěče Hypolita – a popsala okolnosti vzniku stolové společnosti U kola. Poté již psala zvlášť jednotlivé příběhy hrdinů – většinou každý večer zvládla napsat jeden z nich. Prvním byl příběh lékaře, pro který de facto pouze upravila a zestručnila text starší nepublikované povídky (*Sestra Tortura*, 1808). Podobně využila pro příběh vojáka Davida dříve vzniklý fragment (pocházející z roku 1811 nebo 1812). Následoval příběh kněze Bernarda a dělníka Emila, ty měla autorka již vymyšlené a jen je zapsala. Delší pauza - týden - nastala před vyprávěním o šlechtici Albertovi, kde se autorka nemohla ztotožnit s prostředím. Naopak vyprávění o muzikantu Cypriánovi zvládla během několika nočních hodin („Nejsilnější místo, které jsem zatím napsala – odporně realisticky podaný život umělce. Nejdříve se zrodí touha tvořit – jak kruté – poté následuje šlendrián, za ním řemeslo a až pak promluví k talentu genialita, to už ale všechno míří do pekel.“). Hororová črta o iracionálním životě démonů racionality, příběh kupce Felixe vznikl z pohnutí chvíle – autorka „usedla za stůl a naprosto nevěděla, co se na papíře objeví“. Když bylo sedm osudů sepsaných, oddělila od nich pasáže, kde hrdinové dospěli k neblahému konci, a tyto konce si schovala pro závěrečnou kapitolu, kde chystala všechna rozuzlení. Kapitola závěrečná pak vznikla tak, že autorka spojila tyto konce těchto individuálních příběhů vyprávěním Hypolita, který procházel vzbouřeným městem a pátral po osudech svých přátel. Autorka během psaní nejedla, ale ani nepila, omezovala svůj spánek, a jestliže se v ranních hodinách odebrala na lože, záhy z něj opět vstávala a pořizovala „přípisky, které nepočkaly“. Ráno druhého dne po dokončení *Pericula Occulta*, nalezl majitel činžovního domu Elisabeth Bounce, jak leží zbrocena vlastní krví v bezvědomí. Ona sama datuje touto nocí počátek své smrtelné choroby – tuberkulózy.

5. KONTROLNÍ ČÁST

01 Když autorka dopsala *Pericula Occulta*, odložila jej takřkajíc „ad acta“. Buď se jí nechtěla zabývat nebo neměla dostatek času – potýkala se tehdy s obtížnou finanční situací. Až v březnu následujícího roku se v jejím deníku dočítáme: „Přečetla jsem si poslední vyprávění. Úleva.“ Úleva, to samotné slovo je podnes jediným důkazem o vztahu autorky k jejímu nejlepšímu opusu. Ze zápisků slečny Bounce víme, jak hyperkritická dokázala být – rozebírala negativní smýšlení o svých prózách do nejmenších podrobností a je důvodné podezření, že většinu svých příběhů jednoduše spálila, zůstaly jen názvy a jakási vratká naděje, že je ještě v budoucnu nalezneme v některých regionálních literárních časopisech. Vyjádření – že četla dílo a poté se jí ulevilo – můžeme chápat jako uspokojení nad vykonanou prací.

Gareth a Dauphin měli svou premiéru hned následující týden po tom, co je Jonathna Blow dopsal. Vždy to tak dělal, ověřoval si hodnotu svých děl přímo na čtenářích. Počítal přitom i s tím, že mu budou jako úspěšnému autoru lichotit a proto jejich názor – alegorie byla přijata po tomto prvním autorském čtení přímo bouřlivým nadšením – podroboval až záluďným způsobem (uspořádal hromadné autorské čtení ještě s několika oxfordskými studenty, které nikdo ve vybrané společnosti neznal, a Garetha a Dauphina si s nimi vyměnil, tak bezpečně poznal, zda se dílo skutečně líbí, až pak se k jeho autorství přiznal). Sám však nedal najevo, zda se mu jeho próza líbí.

02 Úsměvnou skutečností zůstává, že zatímco Gareth a Dauphin se přímo hemžili tvaroslovnými a zvláště interpunkčními chybami (chaotické uvádění čárek; Blow standardně nezvládl rozeznat „jako by“ a „jakoby“). Próza *Pericula Occulta* tímto hendikepem – typickým pro spisovatele bez vyššího vzdělání – netrpěla.

03 Elisabeth Bounce dělalo starosti její oblíbené užívání polopřímé a nepřímé řeči. „Naprostě nic z toho nemůžou pochopit. Musím jim [čtenářům, pozn. badatele] připadat jako člověk, co si ve svém šílenství brumlá cosi pod fousy. Spisovatelka pracovala po celou dobu psaní s různými variantami, a proto konečná verze textu byla spíš sérií pečlivě promyšlených rozhodnutí nad těmito variantami. Přece jen se však potýkala se dvěma výraznějšími změnami – první se týkala zestručnění scény ve stáji, kde lékař diskutuje s tajemnou ženou. A konečně třetí zásah provedla, když přimyslela do domácnosti účetního kromě staré matky i manželku. Dodatečně to i zdůvodnila: „Nemohu z něj udělat otřepanou kuriozitu – starý mládenec v domácnosti své matinky.“

Spisovatel Blow nezměnil ani jediné slovo. Pro něj měl pravděpodobně text i cenu spontánní reakce na životní ztrátu blízkých, proto i ve všech vydáních trval na doslovném znění. Dlouho se nechal přemlouvat i nad opravou zmíněných pravopisných chyb.

04 Bounce přemýšlela nad vydáním tohoto svého díla, což bylo v jejím případě zcela výjimečné. Proto začala spojovat s *Pericula Occulta* (1813) své starší povídky a snažila se tak vytvořit trilogii, která by byla obsáhlejší a tudíž výhodnější při budoucím vydání tiskem. Bůhví, kde tyto své naivní představy o vydávání vzala. Vytvořila „měsíční trilogii“, kde měl po boku *Pericula Occulta* stanout ještě horor „Na druhé straně“ (1809) a podobně laděná povídka „Byla jsem, viděla jsem“ (1810). Poté, co však byla povzbuzena nečekaným – ale povrchním – ohlasem svých přítelkyň, soustředila svou pozornost jiným směrem: vzala „Na druhé straně“ a snažila se k této historii z francouzské revoluční Francie dopsat ještě dvě podobné prózy. Skutečně je napsala – „Čtyři lekce“ (1813) a „Slib smyslům“ (1815). K jejich vydání však také nikdy nedošlo.

6. SAMOSTATNÝ ŽIVOT DÍLA

01 *Blow* po prvním čtení Garetha a Daphina text svěřil svému příteli Johnu H. Stenerovi, vlastníku deníku *The Star*, kde „pohádka dnešních dnů“ také následující středu vyšla v literární příloze. Čtenáři s ní byli spokojeni a autora záhy kontaktoval vydavatel znovu, aby s ním zajistil ilustrované otištění povídky pro reprezentativní bulletin londýnské Královské akademie. Kritikové chválili autora obvyklým tónem, přidali se však i obvyklí odpůrci *Blowova* stylu, dokonce E. G. Serafian. Ten se kdysi veřejně vysmál autorovým romaneskním náladám – nyní uznale prohlásí na stránkách *timesu*: „Mýlit se je lidské. Pan Blow mi to znovu dokázal. Tentokrát se však mýlím já a on je lidský.“

Bounce odeslala svůj rukopis poštou na adresu téhož časopisu. Za čtrnáct dní dostala od Stenerova sekretáře zamítavou odpověď („Je nám líto, podobná témata se nám nedaří prodávat. Budete-li mít zájem, mohu s vydáním pomoci v případě, že si vydání zaplatíte.“). Autorka reagovala zcela nečekaně (v deníku to přiznává, když píše, že jim chtěla udělat „také takový kousek“), odpověděla obratem, že výdaje na vydání zaplatí ihned a hotově. Vydavatel toto sdělení zřejmě jako žert pochopil a již nereagoval. Rukopis vydala o půl roku později společnost pana J. E. Benblooa pro magazín *The London Post Teller*, na pět pokračování, přičemž honorář za publikaci nikdy celý neobdržela. Odhaduje se, že tento plátek mohl mít nejvíc dvě stě odběratelů a čtenářů pravděpodobně jen o málo víc. Próza *Pericula Occulta* neměla téměř žádný ohlas. Sama autorka lapidárně zaznamenala: „Slečna W. a paní T. mne přestaly zdravit. *Pericula Occulta!*“

02 *Gareth* a *Dauphin* byl bohatě ilustrován neznámým grafikem, signováno jako „A. K.“ (42 litografií) a malíř William Turner zpracoval pět originálních maleb. Próza vyšla v sebraných spisech autora (1856) a poté posmrtně v reedici (1898).

Pericula Occulta byla roku 1884 objevena R. L. Stevensonem a obratem otištěna spolu s medailonem autorky (dostí romanticky přibarveným) v magazínu *The Occultist*. Pak již nastal přímo raketový vzestup popularity jména *Bounce*: první výbor z díla autorky (1888), první monografie o autorce (1902), souborné vydání díla Elisabeth *Bounce* péčí manželů Woolfových (1932). Meziválečná literární teorie zkoumala prózu hned několikrát (1925, 1934, 1936, 1939) ve studiích a příspěvcích z konference. Snad kvůli náročnosti syžetu minul novelu němý film, ale dílo zfilmováno bylo (2015) – v bohaté výpravě a koprodukcí (USA – Francie – Velká Británie).

03 *Elisabeth Bounce* figuruje ve všech učebnicích světové literatury, v rámci anglického romantismu. Zmiňována je jako významná předchůdkyně dekadence.

Jonathan Blow zůstal uzavřen pouze v akademickém slovníku britských spisovatelů, ve školních osnovách nebyl nikdy.

04 Návrtný výrok z prózy *J. Blow* („Jednou budeš králem, *Dauphine!*“) se dočkal své slávy, když touto větou v Paříži vyprovázeli angličtí studenti abdikujícího krále Karla X.

Houslista Cyprián, hrdina z *Pericula Occulta*, se stal jedním z nejznámějších symbolem umělce utýraného maloměstem (v osmdesátých letech o něm napsala baladu rocková skupina *Dangerous Knife – Burning Violins*). „Dopočítat se jako *Felix*,“ se stalo anglickým úslovím pro nekonečný početní úkon. *Elisabeth Bounce* a zpopularizovala ve druhé polovině 20. století svým dílem bezděčně i tarot.

© 2018, PhDr. Adam Krupička. Ph.D.

pouze k účelům semináře pořádaného Severočeskou vědeckou knihovnou v Ústí nad Labem
texty neprošly korekturou